

прецизира да се заправо *естетика* појављује због систематичности Кантове *телеологије*. У сваком случају, Кант сматра да ће завршетком *Критике укуса* његов *критички* посао бити довршен, па ће моћи да се отпочне *догматички*. У старости Кант пише последње забелешке: *Посмртно дјело*, у којима је очигледно безусловно настојање априорног мишљења „да се корак по корак докопа и самог окружја онога емпиријског, настојање ума да коначно овлада цјелином осјетилних појава“.

У *Критици моћи суђења* Кант остаје при ставу да естетика може да буде критика укуса, али не и наука, јер о суд о лепом не може бити научно утемељен и може се бавити само субјективним принципима моћи суђења. Сâма критика, међутим, може имати две форме: уметничку и научну. У првој је реч о „реципрочном односу кроз примере“, а у другој о развијању тог односа као трансценденталног услова за искуство лепо, те Канта интересује друга форма. *Критика моћи суђења* представља дело у којем Кант излаже већи део својих критичких разматрања из сфере естетике, која су до те мере темељна и кохерентна, да се с правом сматра како је Кант *изговорио прву разумну реч о естетици*.

У Предговору *Критици моћи суђења* Кант наглашава да се ум у теоријској употреби бави само моћи *сознања*, без *осећања задовољства и незадовољства* и моћи *жудње*. Када је реч о моћи *сознања*, разматра се само разум (и то његови а priori принципи), док се моћ *суђења* и ум остављају по страни, јер не дају конститутивне принципе а priori. Како идеје ума не служе као конститутивни принципи *сознања*, него као регулативни принципи *делања*, моћ *суђења* чини „неки средњи члан између разума и ума“ и под именом *здрог разума* се не мисли“ никаква друга, него управо ова моћ!“ Будући да човек „не учи да суди“, појединачни судови се могу разликовати, али правила на основу којих су они донети су „углавном остајала иста“. Слично Аристотеловом ставу да *многозналаштво не учи мудрости*, Кант сматра да човек образовањем не може научити како да просуђује.

Испитивања моћи *суђења* је сложено, јер није у питању извођење *принципа из појмова а priori*, него њихова *примена*: „Ову неприлику због принципа (био то субјективан или објективан принцип) налазимо углавном у оним просуђивањима, која се називају естетичкима, а тичу се лијепога и узвишенога, природе или умјетности“. Кант напомиње да је његова намера у испитивању ових естетичких просуђивања искључиво трансцендентална – што значи да испитивање моћи укуса као естетске моћи